La granița dintre literatura națională și internațională. Rolul „Școlii de la Tîrgoviște” în dinamizarea câmpului literar postbelic

Mia BILIGAN

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere
Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca, Faculty of Letters
Personal e-mail: mia.biligan97@yahoo.com

Between National and International Literature.
The Role of the 'Tîrgoviște Group' in Activating the Post-war Literary Field

Starting from the distinction between national and international writers Pascale Casanova puts forward in The World Republic of Letters, the present paper investigates the case of the 'Tîrgoviște group' in the post-war literary field. The writers Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, and Costache Olăreanu, but also the other writers known as being part of this group, have contributed to the so-called internationalization of the literature in the Liberalization period, not only through their novels which mostly follow the European and South American models, but also through their essays, journals and translations, fighting to the limits of the literature written for a particular national public. The thesis this research is based on claims that the fact that the group is created in Tîrgoviște in the '40s – thus far from the ideological centre – gives them more freedom in studying new international tendencies or inter-war Romanian writers. I will focus on how the 'Tîrgoviște group' promotes the universal literature and how they adopt the models of the European modernist literature, but also how they eventually fail becoming what Pascale Casanova fully names 'international writers' or iconic writers for Romanian post-war literature across the borders.

Keywords: post-war literature, international writers, national public, exile, the 'Tîrgoviste group'

Literatura română postbelică rămâne ofertantă, în primul rând, datorită relațiilor complexe pe care le întreține cu politicul. În acest context, în care – după cum insistă criticul Ion Simuț în *Literaturile române postbelice* – se disting patru „literaturi” scrise sub regim totalitar (conformistă, evazionistă, subversivă și disidentă[1]), nu e de mirare că literatura subversivă și cea disidentă au fost subiectul celor mai multe cercetări literare. Romanul de factură politică ori socială acaparează câmpul literaturii postbelice și, ulterior, al analizelor critice și teoretice. De multe ori, textele evazioniste în care scriitorii căutau formule prin care să se sustragă influențelor ideologice au fost puse în plan secund, apreciate ca mimetice (prea se raportează la niște modele literare din interbelicul românesc sau din literatura internațională, pe care tind să le copieze). Cu toate acestea, deși literatura subversivă pare mai fertilă, întrucât livrează, prin tehnica specifică a limbajului esopic, aluzii, alternative ori răspunsuri proprii cu privire la contextul politic, abia literatura evazionistă oferă o perspectivă mai complexă asupra

fenomenului literar al perioadei și, în special, asupra dinamicii influențelor literare internaționale. Printre alte direcții promovate de prozatorii neomoderniști, „Școala de la Tîrgoviște" este un bun exemplu de literatură evazionistă, ce refuză pactul de ordin ideologic, autorii promovând literatura europeană (și nu numai) atât prin prozele lor, cât și prin eseurile sau jurnalele publicate.

Prozatorii Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu și Costache Olăreanu sunt ceea ce Pascale Casanova, în *Republica mondială a Literelor,* definește ca fiind scriitori cosmopoliți, autonomi în practica literaturii și independenți de instanțele politico-naționale ale perioadei. Conform teoriei lui Pascale Casanova, literatura din anumite perioade și zone clar delimitate se structurează, în general, sub forma unui antagonism „dintre sectorul cel mai literar (și cel mai puțin național) și zona cea mai dependentă politic"[2], diferențiindu-se astfel scriitorii cosmopoliți, arondați la „marea literatură", de ceilalți, dependenți de contextul național. În ceea ce privește literatura română, teoria se aplică cu precădere în perioada postbelică, în care antagonismul dintre prozatorii naționali și cei internaționali este mai pregnant decât în oricare altă epocă. Contextul politic, care oferă directive și impune limite literaturii, determină ca opoziția dintre cele două literaturi (naționalistă și internaționalistă) să se accentueze, nu doar în cazul literaturii române, ci și în cel al tuturor literaturilor est-europene. Până la liberalizarea din 1965, literatura internațională era redusă, în general, la cultura sovietică și la sateliții ei, conștiința colectivă din spațiul românesc având „o educație internaționalistă precis orientată"[3] înspre Rusia sovietică, limitată, deci, din punct de vedere politic, așa cum explică Mircea Martin în studiul *Cultura română între comunism și naționalism.* Paradoxal însă, în perioada în care, teoretic, spațiul românesc este cel mai internaționalizat, se formează cei mai mulți prozatori naționali, în timp ce „deschiderea națională" din 1965, care viza tocmai recuperarea specificului național, deschide porți înspre literatura română interbelică și, mai cu seamă, înspre cea internațională (de această dată occidentală)[4].

Astfel, formulele literare moderniste preluate de acești prozatori cosmopoliți, încă dinainte de liberalizare, le justifică acestora identitatea literară și îi legitimează pentru a lupta împotriva „naționalizării": „scriitorii ce-și revendică o poziție (mai) autonomă sunt cei care cunosc legea spațiului literar mondial și se folosesc de ea pentru a lupta în interiorul câmpului lor național și [de] a răsturna normele dominante"[5], iar literatura evazionistă din perioadă are tocmai această miză – de a servi drept refugiu pentru literatura internațională într-un spațiul literar profund naționalizat (și în curs de naționalizare). Așadar, preluarea unor modele internaționale trebuie înțeleasă, în primul rând, ca o încercare de autonomizare și de potențare a literaturii dintr-un cadru restrictiv, întrucât o atare literatură minoră „nu există decât în relație cu rețelele și forța consacrantă ale locurilor celor mai autonome"[6]. În vederea păstrării autonomiei literare, scriitorii târgovișteni își proiectează propriul sistem de referințe într-o sferă culturală (reală sau ideală) cosmopolită, țintind la un public universal, luptând astfel cu limitele literaturii adresate unui public particular.

Prozatorii „Școlii de la Tîrgoviște" promovează universalul literar și adoptă formulele romanului european internațional, însă eșuează în a deveni ceea ce Pascale Casanova numește „scriitori internaționali" sau scriitori reprezentativi în afara granițelor pentru literatura română postbelică, și aceasta nu pentru că unele scrieri nu ar fi fost destul de valoroase (*Ingeniosul bine temperat* al lui Mircea Horia Simionescu este, cu adevărat, un experiment literar de valoare), ci pentru că nu au fost traduși într-o limbă de circulație internațională. Literatura scrisă de acești prozatori marginali nu a fost admisă ca „marfă de «export» literar"[7] nici în timpul regimului comunist – când, explică Ion Bogdan Lefter, atenția era îndreptată spre neomoderniști –, nici mai târziu. Textele lor nu sunt nici în prezent puse în circulație. Ion Bogdan Lefter îl numește, de pildă, pe Mircea Horia Simionescu „un mare postmodern european (...) care așteaptă ca Europa să-l «descopere»"[8]. Traduceri ale romanelor par a fi făcute numai în limba maghiară[9].

Vorbind despre scriitori cosmopoliți, la polul opus, de pildă, stă un prozator ca Sorin Titel, care adoptă și adaptează formule literare europene din aceeași perioadă, însă, spre deosebire de Mircea Horia Simionescu sau Radu Petrescu, Sorin Titel devine și un scriitor internațional, datorită traducerilor de succes ale unor scrieri ale sale. De exemplu, numai romanul *Lunga călătorie a prizonierului* (1971), scris în stilul Noului Roman francez, a fost tradus imediat după apariție în Franța (de către Marie-France Ionesco), Olanda și Polonia, unde a avut o bună receptare, fiind considerat replica estică a Noului Roman, iar autorul, recunoscut ca un profet al noilor tendințe europene în literatura română atât de către scriitorii și criticii literari din spațiul românesc, cât și de către cei străini. Printre prozatorii postbelici internaționali se mai numără, de exemplu, și Dumitru Țepeneag ori Norman Manea, însă aceștia nu sunt numai traduși, ci – spre deosebire de Sorin Titel – și plecați definitiv în afara granițelor.

Exilul literar

Despre acest mit al exilului scrie și Pascale Casanova în *Republica mondială a Literelor.* Toți scriitorii care refuză să se alinieze literaturii naționale trăiesc, într-o formă sau alta, într-un exil literar, care-i marginalizează și, în același timp, le garantează autonomia („Exilul este, fără îndoială, «arma» principală a scriitorului care ține să-și păstreze cu orice preț autonomia amenințată"[10]). Dacă unii scriitori iau drumul exilului la propriu, iar libertatea lor ajunge să fie deplină, alții, precum cei aflați sub cupola „Școlii de la Tîrgoviște", își scriu

textele sub semnul exilului literar, pe care și-l asumă chiar în interiorul spațiului național. Un exil paradoxal în interiorul canonului național. Faptul că fenomenul prinde contur la Tîrgoviște în anii '40 – departe, astfel, de centrul ideologizat – le oferă acestor prozatori șansa de a-și manifesta o mai mare libertate în a studia tendințele literare internaționale, precum și scriitorii români interbelici.

Într-un interviu, Mircea Horia Simionescu vorbește despre cum descopereau avangarda, suprarealismul și cum își exersau talentul creator prin scrierea unor reviste-manuscris: „În perioada 45-47 descopeream (cam târziu și totuși devreme) suprarealismul. Citeam cu pasiune Breton (cele două manifeste), Bergson, dar și Urmuz, Bogza, Gellu Naum, Geo Dumitrescu, Virgil Teodorescu... Tot atunci făceam lettrism, caligrame, un fel de dadaism (incorect)"[11]. În *Ucenic la clasici,* Costache Olăreanu transcrie, sub forma unui jurnal, experiențele literare și intelectuale care au stat la baza formării lor ca scriitori. Povestește cum împrumutau și cum citeau împreună literatură universală: „Doamna T., o bătrînă slabă și uscată, prietenă de-a lui Enescu (făcea muzică în casa ei), își împarte biblioteca («M-au costat o avere. N-aș vrea să le găsească. Imaginați-vă că le ard! Vă dați seama ce comoară s-ar pierde?»). Ne dă și nouă, «sub formă de împrumut», ediții speciale (un fel de elzevire) din Molière, Corneille, Laharpe, Buffon, Bossuet"[12]. Jurnalul *Ucenic la clasici* publicat în 1979, dar scris de fapt din 1949 (cea mai mare parte) până în 1953, este, în fond, o mărturie a dificultăților pe care generația acestor scriitori le-a întâmpinat. Miza jurnalului este aceea de a transmite subversiv faptul că generația lor nu a avut parte de „ucenicie" și că a trebuit să se lupte singură cu ideologia și condițiile precare:

> „Generația mea, formată din cîteva sute de inși, să zicem, mai dotați, n-a avut ucenicie, dacă prin ucenicie înțelegem studii serioase în «umanioare», călătorii, cenacluri etc. Totul am făcut și facem pe apucate. (...) Fiecare din noi avem «experiență» pentru cel puțin un roman. Dar ce vom face cu ea? În ce mă privește, citesc Pindar ca să uit crimele naziștilor, să mă «liniștesc», apoi să mă pun serios pe treabă și să scriu literatură dintr-o perspectivă justă. Lumea există ca să ajungă într-o carte (Mallarmé)"[13].

Tocmai această perspectivă justă care lipsește literaturii vremii, dar pe care „Școala de la Tîrgoviște" și-o asumă, alături de principiul literarității de care nu se va îndepărta niciodată, îi așază ulterior pe acești prozatori în canonul alternativ al literaturii române. Autonomia acestora este confirmată și prin recuperarea lor de către postmoderniști.

În volumul colectiv *Cărțile supraviețuitoare*[14], criticul Virgil Podoabă pledează pentru o reexaminare a canonului literar al perioadei postbelice (și) din perspectiva influențelor europene, al așa-zisului „ethos european" specific romanului românesc postbelic. Printre scriitorii discutați apar și Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu și Costache Olăreanu, văzuți ca autori profund livrești și, totodată, autentici prin formula jurnalului pe care toți o practică aproape programatic. Virgil Podoabă vorbește, în cazul lui Radu Petrescu, despre teoria bloomiană privind „anxietatea influențelor", acesta fiind un scriitor care se raportează permanent la modele, ceea ce nu-l face însă – așa cum afirmă criticul – anxios: „niciun prozator român contemporan (...) nu a asimilat mai profund literatura autohtonă și europeană anterioară lui, nimeni nu a scris, poate cu excepția lui Mircea Horia Simionescu și Mircea Cărtărescu, o proză mai îmbibată, mai saturată de livresc decât el"[15]. Mircea Horia Simionescu merge mai departe decât Radu Petrescu prin formula livrescului îmbinat cu ludicul, care de multe ori transformă textul într-o veritabilă parodie, ceea ce îl face pe autor un „moment de excepție al prozei românești"[16].

Concluziile subînțelese ale studiilor dedicate acestor autori în volumul menționat confirmă faptul că ethosul european, în cazul acestor autori, nu se traduce prin una sau mai multe influențe din spațiul literar european, textele lor fiind un loc al întâlnirilor mai multor toposuri, ceea ce îi face, din nou, valoroși în context. De la Joyce, Gide, Musil, Breton, Sterne, la Caragiale, Urmuz, Călinescu, Holban, Eliade, ei traversează o multitudine de modele.

Dinamizarea câmpului literar și activarea unui discurs internațional

Fascinația modelelor europene se vede, pe de-o parte, în textele acestor prozatori, care asimilează formule consacrate, iar, pe de altă parte, în activitatea literară și intelectuală a tîrgoviștenilor. Toți scriitorii care au fost considerați membri ai „Școlii de la Tîrgoviște" au o afinitate pentru literatura europeană, manifestată, printre altele, și prin traduceri. Alexandru George, Tudor Țopa, Petru Creția, ceilalți trei scriitori „tîrgovișteni" își încep activitatea intensă de traducere din limbile europene în limba română odată cu liberalizarea din anii '60. Contribuie astfel la importul formulelor occidentale în cultura română, duc – în termenii lui Pascale Casanova – o luptă tacită cu literatura ideologizată, care se dezmorțește odată cu „deschiderea națională" din 1964[17].

Alexandru George este traducător din limba franceză, traduce din Voltaire, Émile Zola, Anatole France, Jean Starobinski, fiind și istoric, și critic literar deopotrivă. Tudor Țopa traduce din rusă, dar și din franceză, în special volume de critică și istorie a artei (în 1968 traduce *Pictura Renașterii în Italia și alte scrieri despre artă,* de H. Taine, în 1971, *Anul o mie (Studiu istoric),* de H. Focillon și altele). În sfârșit, Petru Creția traduce din latina medievală, din italiană, franceză și engleză. În 1966, traduce *Oameni în timp* de M. Bontempelli, în 1968

începe un șir de traduceri din Virgina Woolf (*Doamna Dalloway, Valurile, Eseuri).* Traduce apoi texte din T.S. Eliot, Graham Swift, Dante ori Georges Dumézil (ca să amintim doar câteva). Astfel, „Școlii de la Tîrgoviște" – atât cât poate fi ea numită o școală literară – îi revine meritul de a contribui, prin mai multe mijloace, la activarea unui discurs literar internațional. Traducerile din perioadă au impus noi repere literare, au avut, deci, un rol extrem de important în cizelarea gustului public.

Mihaela Ursa, în volumul *Romanian Literature as World Literature,* discutând situația traducerilor în spațiul românesc, atrage atenția asupra faptului că, deși în măsuri diferite, până în 1990, traducerile făcute în limba română sau în oricare altă limbă din estul Europei sunt în marea lor majoritate chestionabile, fiind și acestea, într-un fel sau altul, parte din marele proiect național[18]. De aici, de accentuat faptul că traducerile din primele decenii ale comunismului românesc sunt de departe cele mai ideologizate, o parte însemnată din procesul de propagandă socialistă. Într-un studiu cantitativ privind traducerile din primele decenii ale comunismului românesc[19], Ștefan Baghiu demonstrează cum internaționalizarea literaturii în spațiul românesc e generată, în mod paradoxal, de literatura sovietică, care, căutând să sporească traducerile cu scop ideologic în anii '40 – '50, dinamizează de fapt întreg câmpul literar românesc, generând astfel un teren propice traducerilor din culturi și zone geografice diverse: „Dacă intențiile regimului au fost de a crea imaginea unui realism larg răspândit, a sfârșit prin a traduce romane sud-americane, romane asiatice ori literatură africană într-o țară care nu a manifestat nicio intenție de a face astfel de traduceri înainte."[20]. În aceste condiții date, influențele pe care scriitorii români cosmopoliți le asimilează nu mai pot fi identificate numai cu spațiul european, așa cum, de pildă, se întâmplă în perioada interbelică. Internaționalizarea literaturii din primele decenii ale comunismului românesc pare a fi un fenomen mult mai larg, iar, în acest sens, rămâne de investigat, cel puțin, cazul romanelor lui Mircea Horia Simionescu, care asimilează, în primul rând, modelele sud-americane, de la Borges la Cortázar[21].

Pe acest fundal, imediat după 1965, dinamica traducerilor se dovedește a fi un factor important ce influențează și dinamica literaturii scrise și promovate în spațiul românesc, fapt ce determină și ierarhiile literare și raporturile de putere în câmpul literar. Nu întâmplător, prozatorii „Școlii de la Tîrgoviște" nu publică în perioada în care își scriu textele (anii '50-'60, cu precădere, dar debutează abia la începutul deceniului opt, în perioada liberalizării). Textele lor sunt departe de modelele acceptate ca fiind centrale (modelul central fiind, în perioadă, realismul socialist). Față de acestea, „Școala de la Tîrgoviște" se conturează mai degrabă ca o forță centripetă are caută să își păstreze autonomia. Inclusiv refuzul de a publica în deceniile șase și șapte – refuz pus, de regulă, pe seama pactului lor simbolic de a nu publica până la vârsta de 40 de ani –, când își scriu cea mai mare parte din operă, este un simptom al conștiinței literare occidentale de care aceștia nu se dezic.

Odată cu liberalizarea din 1965, tîrgoviștenii încep să-și publice operele, să traducă și să păstreze, astfel, legătura cu literatura europeană. Mai târziu, în 1982, Radu Petrescu publică un volum eseistic intitulat *Meteorologia lecturii,* în care propune o schiță a literaturii europene, care să surprindă momentele decisive ale evoluției artistice, punctele care au modificat percepția asupra literaturii universale. Fără a avea pretenția de a fi original, Radu Petrescu propune, în fond, un studiu comparativ, pornind de la literatura antică grecească până la romanul contemporan („Este deci esențială pentru a înțelege dezvoltarea majoră a romanului secolului nostru relectura poemelor homerice"[22]). Aici, Radu Petrescu caută, în primul rând, să definească și să exemplifice conceptul de *intertextualitate,* care, deși pare că ar fi o descoperire a literaturii contemporane, intertextualitatea există – demonstrează acesta – încă din tragedia antică. *Meteorologia lecturii* cuprinde și o încercare de teoretizare a *textului* ca spațiu al întâlnirii dintre instanțe narative și lector, iar exemplele la care recurge autorul sunt din cele mai diverse: de la prozatori internaționali consacrați (cu un accent deosebit pe James Joyce, de la care Radu Petrescu tinde să se revendice) până la autorii autohtoni ca Eminescu, Caragiale, Urmuz, G. Călinescu, de la miturile antice care stau la baza romanelor moderne până la compararea acestora cu alte forme artistice, precum muzica, pictura sau teatrul. Prin toate acestea, tîrgoviștenii sunt, așa cum spuneam, de partea celor care dinamizează literatura și o scot din sfera ideologiei.

Totuși, aceștia au fost considerați, în cele mai multe cazuri, scriitori de raftul doi în contextul literaturii postbelice, iar judecățile critice nu s-au prea schimbat ulterior, cu excepția câtorva voci care i-au analizat printr-o anumită grilă, de regulă, cu o finalitate clară (vezi volumul *Primii postmoderni: „Școala de la Tîrgoviște"* al lui Ion Bogdan Lefter, care îi citește pe tîrgovișteni ca predecesori ai postmodernimului românesc). Au existat însă critici care au propus revizuiri ale canonului postbelic, în care Marin Preda, de pildă, este autorul canonic prin excelență, alături de Augustin Buzura, George Bălăiță, Nicolae Breban, Constantin Țoiu. Mircea Zaciu, în 1989, într-un articol din „România literară", îl propune pe Radu Petrescu ca pe „o alternativă a prozei contemporane"[23], după ce postmoderniștii l-au revendicat deja în anii '80 ca precursor al lor și superior colegilor de generație mai sus menționați.

Zaciu intuiește lipsa interesului criticii de întâmpinare pentru romanele lui Radu Petrescu și, de aici, prejudecățile sub care a rămas opera sa: „Ceea ce deruta comentatorii de atunci, oarecum uluiți și de apariția unui out-sider între «vedetele» prozei momentului, era

nu doar structura diferită a romanului acestuia (...), dar și faptul că *Matei Iliescu* aparține de fapt unei alte filiații și prelungirii altui filon interbelic al prozei românești."[24]. Aceasta este, în fond, și cea mai importantă caracteristică a tîrgoviștenilor, prin care se individualizează în contextul literar postbelic (în care fiecare scriitor „reciclează" un model sau altul): discursurile literare pe care ei le activează nu sunt doar cele venite dinspre marea literatură universală, ci și dinspre „marea literatură" din interbelicul românesc. Ei subminează literatura ideologică, națională, tot printr-un model național, dar care nu mai este acceptat și valorificat ca atare în epocă. De pildă, sunt singurii în perioadă care recuperează formula jurnalului, a literaturii autentice duse până la ultimele consecințe în interbelic de Anton Holban și de Mircea Eliade. Cultivarea jurnalului poate fi interpretată și ca o reacție împotriva literaturii socialist realiste promovate agresiv sau împotriva romanului „obsedantului deceniu", în care interesează doar „marea istorie", pe când jurnalul mizează pe însemnările personale ale unor individualități.

Trebuie menționat însă faptul că, indiferent de destinul personal sau literar, prozatorii postbelici „exilați" din punct de vedere literar sunt scriitori cosmopoliți încă dinaintea liberalizării. Cunosc, citesc și se raportează la spațiul internațional european, occidental, încă din primele decenii puternic ideologizate ale comunismului, refuzând astfel să se limiteze la spațiul național, în care modelul realismului socialist este promovat în exces prin majoritatea textelor traduse din Uniunea Sovietică. Tîrgoviștenii pot fi văzuți ca un exemplu de scriitori cosmopoliți care, atât prin producțiile lor literare, cât și prin traducerile sau prin jurnalele publicate, promovează o literatură dezideologizată, opusă literaturii naționaliste.

După cum spuneam, nicio altă perioadă din istoria literaturii române nu reflectă mai fidel antagonismul dintre literatura „națională" și literatura „internațională" sau cosmopolită așa cum îl reflectă literatura postbelică, și, mai cu seamă, literatura postbelică scrisă în preajma liberalizării, când reevaluările politice produc o reevaluare a valorilor literare. În acest context, „Școala de la Tîrgoviște" rămâne o structură care – deși chestionabilă, din anumite puncte de vedere, cu privire la statutul de școală literară – merită reexaminată, întrucât se dovedește a fi un actant de bază în dinamizarea câmpului literar postbelic. Deși formulele literare pe care târgoviștenii le încearcă sunt unele dintre cele mai complexe în perioadă – motiv pentru care sunt și revendicați mai târziu de postmoderniști – aceștia nu ajung prozatori internaționali. S-ar părea că „Școala de la Tîrgoviște" rămâne într-o permanentă zonă de trecere, pe de-o parte, la granița dintre (neo)modernism și postmodernism, pe de altă parte, la cea dintre național și internațional.

Note:

1. Ion Simuț, *Literaturile române postbelice* (Cluj-Napoca: Editura Școala Ardeleană, 2017).
2. Pascale Casanova, *Republica mondială a Literelor,* traducere din limba franceză de Cristina Bîzu (București: Editura Curtea Veche, 2007), 141.
3. Mircea Martin, „Cultura română între comunism și naționalism", *Revista 22*, 23 septembrie 2002. https://revista22.ro/cultura/cultura-romana-intre-comunism-si-nationalism. Accesat la 5 august 2020.
4. Ibid.: „Naționalul, în raport cu ceea ce a fost înainte, înseamnă și o neutralizare a discursului literar și metaliterar în sensul depolitizării și al dezideologizării (...) Într-un cuvânt, actualizarea ideii naționale a reprezentat o deschidere nesperată (deți atât dorită) a orizontului intelectual, cultural, social".
5. Casanova, *Republica,* 142.
6. Ibid.
7. Ion Bogdan Lefter, *Un mare postmodern român: Mircea Horia Simionescu,* în *Primii postmoderni: Școala de la Tîrgoviște* (Pitești: Paralela 45, 2003), 136.
8. Ibid., 140.
9. vezi Mircea Horia Simionescu, *Intelmek delfinhez : regeny,* traducere de Rudolf Németi și László Bogdán (Bukarest: Kriterion, 1987); Mircea Horia Simionescu, *Századunk elején, déltájban : elbeszélések,* traducere de Ferenc Papp, (Bukarest: Kriterion, 1979); Radu Petrescu, *Rendhagyo szerelem : regeny,* traducere de Tibor Bálint (Bukarest: Kriterion, 1986).
10. Casanova, *Republica,* 144.
11. Mircea Nedelciu, „[1982] Interviu cu Mircea Horea Simionescu", din 7 mai 1982, publicat în 18 iunie 2011 în revista *Echinox* online, http://revistaechinox.ro/2011/06/1982-interviu-cu-mircea-horea-simionescu-goldmine/. Accesat la 5 august 2020.
12. Costache Olăreanu, *Ucenic la clasici* (București: Cartea Românească, 1979), 17.
13. Ibid., 43-44.
14. Virgil Podoabă (coord.), *Cărțile supraviețuitoare* (Brașov: Editura Aula, 2008).

15. Ibid., 111.
16. Ibid., 128.
17. Mircea Martin, „Cultura română între comunism și naționalism": „Deschiderea națională nu a însemnat numai recuperarea tradiției autohtone, atât de reprimate până atunci, ci și a tradiției universale, trecute, la rândul ei, prin «foarfecele» ideologice ale politrucilor epocii".
18. Mihaela Ursa, „Made in Translation: A National Poetics for the Transnational World", în *Romanian Literature as World Literature,* ed. Mircea Martin, Christian Moraru, and Andrei Terian (New York: Bloomsbury Academic, 2017), 309: „Until 1990, translating into Romanian as well as into other Central and East European languages had been, with some notable exceptions, part and parcel of the national project".
19. Ștefan Baghiu, „Translating Novels in Romania: The Age of Socialist Realism. From an Ideological Center to Geographical Margins", în *Studia UBB Philologia* LXI, no. 1 (2016): 5-18.
20. Ibid.: "If the intentions of the regime had been to create the image of a widespread socialism, they resulted in translating South-American novels, Asian novels, or African literature in a country that had manifested no intention of doing this kind of translations before".
21. Interviu cu Mircea Horia Simionescu, realizat de Ioana Revnic, în *România literară*, nr. 8, 2008, https://arhiva.romlit.ro/index.pl/mircea_horia_simionescu, "Cortazar este cel față de care mă simt mai apropiat. De când l-am citit întâia oară, am trăit pe deplin plăcerea întâlnirii mele în celălalt". Accesat la 5 august 2020.
22. Radu Petrescu, *Meteorologia lecturii* (București: Cartea Românească, 1982), 189.
23. Mircea Zaciu, „Radu Petrescu – o alternativă a prozei contemporane", în Mircea Zaciu, *Scrisori nimănui* (Oradea – Târgu-Mureș: Editura Cogito și Arhipelag, 1996), 29.
24. Ibid., 38.

Bibliography:

Baghiu, Ștefan. "Translating Novels in Romania: The Age of Socialist Realism. From an Ideological Center to Geographical Margins." *Studia UBB Philologia* LXI, no. 1 (2016): 5-18.

Casanova, Pascale. *Republica mondială a Literelor* [The World Republic of Letters]. Translated by Cristina Bîzu (Bucharest: Curtea Veche, 2007).

Lefter, Ion Bogdan. *Primii postmoderni: Școala de la Târgoviște* [The First Postmodern Writers: The 'Tirgoviste Group'] (Pitești: Paralela 45, 2003).

Martin, Mircea. "Cultura română între comunism și naționalism" [The Romanian Culture Between Communism and Nationalism"]. *Revista 22,* September 23, 2002. Online: https://revista22.ro/cultura/cultura-romana-intre-comunism-si-nationalism.

Martin, Mircea, Christian Moraru, and Andrei Terian, eds. *Romanian Literature as World Literature* (New York: Bloomsbury Academic, 2017).

Nedelciu, Mircea. "[1982] Interviu cu Mircea Horea Simionescu" [Interview of Mircea Horia Simionescu]. May 7, 1982. Published online, Echinox June 18, 2011: http://revistaechinox.ro/2011/06/1982-interviu-cu-mircea-horea-simionescu-goldmine/.

Olăreanu, Costache. *Ucenic la clasici* [Disciple to the Classic Writers] (Bucharest: Cartea Românească, 1979).

Petrescu, Radu. *Meteorologia lecturii* [The Meteorology of Reading] (Bucharest: Cartea Românească, 1982).

Podoabă, Virgil, ed. *Cărțile supraviețuitoare* [The Surviving Books] (Brașov: Editura Aula, 2008).

Revnic, Ioana. "Interviu cu Mircea Horia Simionescu" [Interview of Mircea Horia Simionescu]. *România literară*, no. 8 (2008). https://arhiva.romlit.ro/index.pl/mircea_horia_simionescu.

Simuț, Ion. *Literaturile române postbelice* [Post-war Romanian Literatures] (Cluj-Napoca: Editura Școala Ardeleană, 2017).

Zaciu, Mircea. *Scrisori nimănui* [Letters to Nobody] (Oradea – Târgu-Mureș: Editura Cogito și Arhipelag, 1996).